
Psychologiczne aspekty cyberprzemocy

Katarzyna Fenik

Do Helpline.org.pl w czasie pierwszego roku jego działania wpłynęło ponad 500 zgłoszeń związanych z cyberprzemocą – to prawie 1/3 wszystkich zgłoszeń wymagających podjęcia interwencji przez konsultantów. Za pomocą poczty e-mail (helpline@helpline.org.pl), czatu (na stronie www.helpline.org.pl), telefonu (0 800 100 100, w godz. 11–16) dzieci, ich rodzice oraz profesjonaliści konsultują się z Helpline.org.pl w sytuacjach zagrożenia bezpieczeństwa dzieci w Internecie. Zgłoszenia do Helpline.org.pl dają wiedzę o zjawisku cyberprzemocy, reakcjach ofiar, sprawców i potrzeb związanych z interwencją.

Jak rozumieć cyberprzemoc?

Jeśli młody człowiek podejmuje działania o charakterze cyberprzemocy ośmieszając, nękać czy poniżając innego, jego zachowanie godzi w społeczną zasadę, która mówi, że należy szanować innych.

Motywacja do stosowania cyberprzemocy przez młodych ludzi związana jest z czynnikami rozwojowymi. Chcąc zrealizować potrzebę przynależności dążą do tego, by być atrakcyjnym dla grupy lub silnej postaci w grupie. Potrzeba akceptacji przez rówieśników lub ze strony silnej i/lub atrakcyjnej jednostki w grupie powoduje, iż młody człowiek nie uruchamia swojej oceny moralnej, tylko naśladuje działania grupy lub jednostki, nawet jeśli łamią one społecznie akceptowane normy.

Helpline.org.pl jest wspólnym projektem Fundacji Dzieci Niczyje i Fundacji Grupy TP. Celem Helpline.org.pl jest pomoc dzieciom i młodzieży w sytuacjach zagrożenia w Internecie. Konsultanci helpline'u udzielają porad także rodzicom, opiekunom i osobom pracującym zawodowo z dziećmi i młodzieżą.

Helpline.org.pl działa w dni powszednie w godzinach od 11 do 16. Kontakt z konsultantami jest możliwy:

- pod bezpłatnym numerem telefonu 0 800 100 100,
- za pośrednictwem livechat'u z poziomu strony www.helpline.org.pl,
- za pomocą e-maila helpline@helpline.org.pl.

Projekt współfinansowany jest przez Komisję Europejską w ramach Safer Internet.

Innym ważnym czynnikiem sterującym zachowaniem młodych ludzi jest obawa przed byciem ofiarą. Aby nie zostać ofiarą, przyjmuje się rolę sprawcy. Sprawca ma siłę, moc, nie boi się, budzi poczucie zagrożenia u innych.

Doświadczenie cyberprzemocy w życiu dziecka

Dziecko – ofiara przemocy wirtualnej to często ofiara wcześniejszej przemocy rówieśniczej – osoba wyróżniająca się czymś na tle grupy, w jakiś sposób inna.

Młodzi ludzie oceniają siebie według wartości nadanej przez grupę, której są członkami – klasę, forum, portal społecznościowy. Osoba wyśmiewana przez grupę lub przez znaczącego członka grupy przeżywa wstyd i upokorzenie. Czuje koncentrację uwagi na sobie – w czasie gdy atakują ją rówieśnicy, a także w sytuacji interwencji nauczycieli. Przeżywa to jako stygmatyzację i potwierdzenie bycia ofiarą – kimś słabym, samotnym, innym niż wszyscy.

Doświadczenie przemocy rówieśniczej w życiu dziecka to nagromadzenie silnych, bardzo trudnych uczuć i myśli. Dziecko skrzywdzone w wyniku działań rówieśników odczuwa silną izolację od grupy, poczucie osamotnienia, niejednokrotnie rozpacz. Grupa rówieśnicza, która jest w okresie adolescencji najważniejszą grupą odniesienia, krzywdzi. Ofiara czuje więc, że jest poza grupą. W takiej sytuacji często pojawia się chęć powstrzymania sprawcy, cofnięcia czasu, aby krzywdzenie nigdy nie miało miejsca. Dziecko przeżywa skrajne emocje, bo wie, że niemożliwe jest cofnięcie czasu – zawężenie sytuacyjne emocji dziecka często jest przyczyną myśli i prób samobójczych. Cyberprzemocy towarzyszy upublicznienie aktu nękania – w tej sytuacji ofiara ma potrzebę zniknięcia, schowania się.

Dziecko – jako sprawca cyberprzemocy

Sprawcą cyberprzemocy często bywa osoba, która ma niskie kompetencje społeczne – nie jest w stanie za pomocą sobie dostępnych, społecznie akceptowanych metod komunikacji zwrócić na siebie uwagę, której potrzebuje i zrealizować ważnych dla siebie potrzeb. Chce być dowartościowana przez grupę, zwrócić na siebie uwagę natychmiast – nie umie bowiem odraczać gratyfikacji.

Ważnym aspektem stosowania cyberprzemocy jest też poczucie anonimowości w Sieci, rozumiane przez sprawcę jako bezkarność.

Jak dzieci wyrażają potrzeby związane z interwencją?

Potrzeby dzieci wyrażane przy zgłoszeniach dotyczących cyberprzemocy to zazwyczaj w przypadku ofiary – „cofnąć czas”, „jak najszybciej usunąć te treści”, a sprawcy – „jakoś to odkręcić”.

Warto pamiętać, że ofiara, sprawca, świadek potrzebują reakcji dorosłych na każde zachowanie o charakterze cyberprzemocy!

Każde dziecko, które doświadczało cyberprzemocy – ofiara, sprawca i świadek potrzebują reakcji ze strony dorosłych. Muszą usłyszeć, że cyberprzemoc jest krzywdzeniem kogoś. Nie jest żartem działanie, które powoduje czyjeś cierpienie. Dorośli powinni także informować o konsekwencjach, które grożą sprawcom przemocy oraz sugerować reakcje ze strony dzieci – świadków sytuacji.

Ze zgłoszeń cyberprzemocy do Helpline.org.pl:

Chłopiec, który jest ofiarą cyberprzemocy ze strony kilku chłopców w szkole pisze o swojej desperacji – włamując się na strony internetowe usuwa wpisy dotyczące jego osoby (zwłaszcza imienia):

„...Może to dlatego, że mam takie głupie imię, no bo kto nazywa się Zygmunt jak ma 15 lat!!! Może coś wymyślicie – siedziałem cały tydzień i usuwałem wszystkie te wpisy. Mam już gdzieś, że robię coś złego”.

Dziewczynka, która prowadziła blog (internetowy pamiętnik z możliwością zostawiania komentarza przez czytelników) opisywała swoje pierwsze zauroczenie nauczycielem angielskiego. Koleżanka upubliczniła te informacje w klasie, wyśmiewając jej uczucia. Mama Karoliny pracuje za granicą, dziewczynka przeżywa rozstanie z nią, osamotnienie i brak zrozumienia ze strony innych. Wielokrotnie mama zwracała uwagę dziewczynce, żeby nie pisała wszystkiego co myśli – „jak na spowiedzi”, bo ktoś może wykorzystać jej ufność i otwartość:

„Pewnie dzwonię za późno i też już nie możecie nic zrobić, mój świat się skończył. Gdyby mama tu była i wiedziała... Zresztą i tak byłaby moja wina. Tyle razy mówiła, że to nie spowiedź...”.

16-letni Wiktor opublikował na portalu społecznościowym swoje krytyczne uwagi dotyczące nauczycieli. Kolega, który próbował go sobie podporządkować, namawiając do kłamania w jego obronie i dokonywania wspólnych kradzieży zemścił się na nim za odmowę przekazując nauczycielom zapisy. Wiktor został zawieszony w prawach ucznia. Napisał do Helpline.org.pl:

„Jezu!!! Gdybym wiedział, że trzeba przytakiwać – pewnie bym inaczej skończył. Czemu się na mnie uwzięli!? Przecież wszyscy gadają na nauczycieli...”

Znany na swoim osiedlu jako bardzo dobry piłkarz – 14-letni Piotrek – dał swoje nagie zdjęcie dziewczynie. Po rozstaniu wykorzystła zdjęcie – wstawiła je do serwisu, w którym można umieszczać zdjęcia, bez zgody i wiedzy. Przekazała link do tego miejsca w Internecie koleżankom i kolegom Piotrka. Chłopiec kontaktował się z Helpline.org.pl kilka razy, wstydząc się zgłosić nam sprawę – w końcu napisał:

„Zdecydowałem się to zgłosić. Wstyd mi strasznie, ale dajcie to na policję; i tak wszyscy widzieli moje zdjęcie, wszyscy, którzy mnie znają na osiedlu”